

- електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. Вимоги: Pentium-266; 32 Mb RAM; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. – Назва з титул. екрану.
3. Косолапова М.А. Регулювання праці жінок за законодавством України / М.А. Косолапова // Юридична газета – 2004. – № 21 (май). – С. 3.
 4. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Граничних норм підіймання і переміщення важких речей жінками» від 10.12.1993 р. [Електронний ресурс]: Законодавство України. – К.: ООО «Інфодиск», 2008. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. Вимоги: Pentium-266; 32 Mb RAM; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. – Назва з титул. екрану.
 5. Наказ Міністерства охорони здоров'я «Про затвердження Переліку робіт, на яких забороняється застосовувати працю жінок» від 10.04.1994 р. [Електронний ресурс]: Законодавство України. – К.: ООО «Інфодиск», 2008. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. Вимоги: Pentium-266; 32 Mb RAM; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. – Назва з титул. екрану.
 6. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю / [за ред. В.Г. Ротань, І.В. Зуб]. – Х.: ООО «Одісей», 2006. – 356 с.
 7. Панкин М.Е. Льготы рабочим и служащим / Панкин М.Е. – М.: Профиздат, 1979. – 221 с.
 8. Ярхо А.М. Правові аспекти надання пільг жінкам, які поєднують працю з материнством / А.М. Ярхо // Соціальний захист. – 2001. – № 12. – С. 50–52.

Скора Л.М., КНУВС

РОЗМЕЖУВАННЯ ПРОТИДІЇ ЗАКОННІЙ ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ СУМІЖНИМИ ЗЛОЧИНАМИ

В этой статье определены составы преступлений, предусмотренных действующим УК Украины, которые имеют наибольшее количество общих признаков с противодействием законной хозяйственной деятельности (ст. 206 УК Украины) и обоснованно необходимость их разграничения, а также проведен общий криминально-правовой анализ данных составов преступлений, определены смежные черты в их элементах и выделены признаки, за которыми следует разграничивать при решении вопросов криминально-правовой квалификации. В выводах к статье приведены основные критерии разграничения преступлений, предусмотренных ст.ст. 206, 189 и 355 УК Украины, которыми следует руководствоваться при квалификации соответствующих деяний.

This article defines the corpus delicti determined by the Criminal Code of Ukraine currently in force that have the largest quantity of common characteristics with the counteraction the legal economic activity (the article 206 of the Criminal Code of Ukraine) and proved the necessity of their differentiation. This article also carries out the criminal and legal analysis of the corpus delicti data, determines the interrelated characteristics of their elements and singles out that features according to which they must be differentiated determining the criminal and legal qualification. The conclusions of this article give the basic criteria of crime differentiation determined by the articles 206, 189 and 355 of the Criminal Code of Ukraine which are necessary to be followed qualifying the corresponding acts.

Статтю 206 Кримінального кодексу України передбачено відповідальність за протидію законній господарській діяльності. Досліджуючи

вказану кримінально-правову норму постає питання про необхідність розмежування вказаного злочину від злочинів, які мають суміжні з ним ознаки та можуть викликати труднощі під час кримінально-правової кваліфікації. Адже, дати вірну оцінку вчиненому злочину – означає не лише співставити фактичні обставини вчиненого з юридичними ознаками конкретного складу злочину, але і відмежувати його від інших суміжних злочинів, що співпадають за низкою ознак [1, с. 46].

Питанню розмежування суміжних злочинів у кримінально-правовій науці приділяли свою увагу такі вчені як С.А. Тарарухін, В.М. Кудрявцев, О.О. Дудоров, М.І. Хавронюк, Н.О. Гуторова та інші, однак, що стосується конкретно злочину, передбаченого ст. 206 КК України, то деякі аспекти даної проблеми розглядалися лише у коментарях до КК України, зроблених П.П. Андрушком і О.О. Дудоровим, а також у дисертаційному дослідженні А.М. Соловйової, що свідчить про недостатній рівень вивчення та розкриття цього питання.

Метою статті є дослідження питання розмежування протидії законній господарській діяльності із суміжними злочинами.

Досягнення вказаної мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- визначення складів злочинів, передбачених діючим КК України, які мають найбільшу кількість спільних ознак із протидією законній господарській діяльності (ст. 206 КК України) та обґрунтування необхідності їх розмежування;

- проведення загального кримінально-правового аналізу даних складів злочинів, визначення суміжних рис у їх елементах та виділення ознак, за якими їх слід розмежовувати при вирішенні питань кримінально-правової кваліфікації.

Так, до злочинів, які є найбільш схожими за конструкцією із протидією законній господарській діяльності, що може викликати проблеми при їх кваліфікації ми відносимо вимагання (ст.189 КК) та примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ст.355 КК).

Необхідність проведення *розмежування протидії законній господарській діяльності і вимагання* викликана рядом причин. По-перше, аналіз самого тексту статей 189 і 206 КК України, дає підстави для висновку про тотожність прийомів законодавчої техніки під час конструювання цих кримінально-правових норм. Описові диспозиції обох норм розкривають ознаки вимагання та протидії за рахунок характеристики специфіки вимоги та окреслення видів погроз, які застосовує суб'єкт відповідного злочину щодо потерпілого.

Відповідно до ч. 1 ст. 189 КК України під вимаганням слід розуміти вимогу передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці.

По-друге, в силу прямої вказівки законодавця, протиправна вимога, описана у ст. 206 КК України, розглядається як протидія законній господарській діяльності лише за відсутності у вчиненому ознак вимагання.

Отже, відмежовуючи вищезазначені склади злочинів, в першу чергу, звертаємо увагу на те, що вказані статті знаходяться у різних розділах КК України, а, отже, посягають на різні об'єкти кримінально-правової охорони. Так, ст. 189 розміщена у VI розділі КК України і являється одним із видів насильницьких посягань на власність. Традиційно, у теорії кримінального права як родовим так і безпосереднім об'єктом вимагання називають право власності [2, с.292]. У той час як родовим об'єктом протидії законній господарській діяльності виступають суспільні відносини у сфері господарювання, а основним безпосереднім – суспільні відносини у сфері забезпечення свободи законної господарської діяльності.

Таким чином, можна підкреслити першу, і, на наш погляд, безсумнівну різницю в об'єкті посягання.

Виходячи зі змісту диспозиції ст. 189 КК України, обов'язковим предметом вимагання визнається майно, право на нього, а також будь-які дії майнового характеру, в той час як предметом протидії законній господарській діяльності майно може бути лише у разі його знищення або пошкодження винним.

Крім того, у діянні, передбаченому ст.206 КК, на відміну від ст.189 КК України, однією з обов'язкових ознак об'єкта є потерпілий, яким може бути, виключно, особа, що на законних підставах займається господарською діяльністю і може прийняти самостійно або суттєво вплинути на хід прийняття рішення про її припинення чи обмеження, або про укладення якої-небудь угоди. Згідно зі ст. 55 Господарського кодексу України, такими особами є суб'єкти господарювання, тобто учасники господарських відносин, що здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію, мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством [3, с. 154].

Потерпілим від вимагання може бути, як суб'єкт господарювання, так і будь-яка інша особа. Отже, коло осіб, що можуть стати потерпілими від вимагання з одного боку, звичайно, ширше від того, яке охоплює можливих потерпілих від протидії законній господарській діяльності, з іншого ж воно вужче, оскільки, у диспозиції ст.189 КК, на відміну від ст.206 КК, фігурують не близькі особи, а близькі родичі потерпілого, що також має значення для кваліфікації відповідних діянь. Так, близькими родичами потерпілого, які можуть стати жертвами злочину, передбаченого ст.189 КК, є виключне коло осіб, визначене у ч.2 ст.2 Закону України від 23.12.1993 року «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», до яких відносяться: батьки, діти, дружина (чоловік), рідні брати та сестри, дід, баба, онуки. Ст.206 КК України передбачає більш широке коло таких осіб, яке не обмежується будь-яким виключним переліком. Така позиція законодавця стосовно побудови диспозиції ст. 206 КК, на нашу думку, є цілком виправданою.

З об'єктивної сторони вимагання, так само як і протидія законній господарській діяльності характеризується наявністю вимоги і погрози певного змісту.

Щодо змісту вимоги як розмежувальної ознаки, то при вимаганні – це вимога передачі майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру, а при протидії – вимога припинити чи обмежити господарську діяльність, укласти угоду чи не виконувати раніше укладену.

При пред'явленні майнової вимоги під час вимагання, так само як і під час протидії законній господарській діяльності, винний не вчиняє ніяких дій, спрямованих на безпосереднє заволодіння майном, а прагне отримати задоволення своїх домагань із боку самого потерпілого, тобто щоб останній сам передав певне майно або вчинив відповідні дії.

Способом вчинення вимагання є погроза насильства, пошкодження чи знищення майна, розголошення відомостей, що ганьблять потерпілого або його близьких родичів, а способом протидії законній господарській діяльності – погроза насильства, знищення чи пошкодження майна. Отже, зміст погрози як ознаки вимагання є більш широким ніж у злочині, передбаченому ст.206 КК України, і додатково включає в себе погрозу обмеження прав, свобод або законних інтересів і погрозу розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти у таємниці.

Суб'єктивна сторона як вимагання, так і протидії законній господарській діяльності характеризується виною у формі умислу.

Крім того, обов'язковим елементом суб'єктивної сторони при вимаганні є наявність корисливої мети, встановлення якої є необхідним при кваліфікації діянь, оскільки, саме ця ознака є головною при розмежуванні вимагання й протидії.

При вчиненні протидії законній господарській діяльності, винний переслідує спеціальну мету – примусити особу перестати займатися господарською діяльністю чи обмежити її, або укласти угоду, виконання якої може обмежити її законні права (інтереси), чи не виконувати раніше укладену таку угоду.

Таким чином, можна зробити висновок, що проблема розмежування протидії законній господарській діяльності і вимагання вирішується за допомогою наступних критеріїв:

1. Протидія законній господарській діяльності і вимагання посягають на різні об'єкти кримінально-правової охорони.

2. Потерпілим від вимагання може бути будь-яка особа, або її близькі родичі, коло яких визначено законом, у той час як потерпілий від протидії законній господарській діяльності – це лише особи, які на законних підставах займаються господарською діяльністю, а також інші особи, що здатні самостійно приймати рішення або суттєво впливати на прийняття рішень про припинення або обмеження діяльності, укладення чи не укладення угод суб'єктом господарської діяльності, а також близькі їм особи, коло яких повинно вирішуватись у кожному випадку окремо.

3. З об'єктивної сторони вимагання, як і протидія законній господарській діяльності характеризується наявністю вимоги конкретного змісту, однак при вимаганні – це вимога передачі майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру, при протидії – вимога припинити чи обмежити господарську діяльність, укласти угоду чи не виконувати раніше укладену.

4. Вимагання – це корисливий злочин, вчиняючи який винний керується умислом на заволодіння не належним йому майном чи правом на таке майно або бажає вчинення на його користь дій майнового характеру. При вчиненні протидії законній господарській діяльності, винний переслідує спеціальну мету – примусити особу перестати займатися господарською діяльністю чи обмежити її, або укласти угоду, виконання

якої може обмежити її законні права (інтереси), чи не виконувати раніше укладену таку угоду.

Поряд із вимаганням, ще одним злочином, який потребує розмежування з протидією законній господарській діяльності є *примушуванням до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань* (ст. 355 КК України).

Під примушуванням до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань розуміється вимога виконати чи не виконати договір, угоду чи інше цивільно-правове зобов'язання з погрозою насильства над потерпілим або його близькими родичами, пошкодження чи знищення їх майна за відсутності ознак вимагання.

Законодавчі конструкції статей 206 і 355 КК мають спільні риси, що обумовлено не лише схожістю конструкцій кримінально-правових норм, але і подібністю до конструкції вимагання. Зміст диспозицій обох статей закінчується викладом негативного формулювання – «без ознак вимагання».

Стаття 355 КК України знаходиться у чинному Кримінальному кодексі в XV розділі і відповідно даний злочин посягає на встановлений порядок реалізації права суб'єкта на судовий захист порушеного цивільного права, що виникло на підставі реально об'єктивно існуючого цивільно-правового зобов'язання [4, с.51–53].

Таким чином, склади злочинів, що аналізуються, безперечно, відрізняються за об'єктом посягання, але проблема розмежування є набагато складнішою. Мова йде про відмежування примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань від таких форм об'єктивної сторони протидії законній господарській діяльності як: 1) протиправна вимога укласти угоду, виконання якої може заподіяти матеріальну шкоду або обмежити законні права чи інтереси особи, що займається господарською діяльністю; 2) не виконувати укладену угоду, що може заподіяти матеріальну шкоду або обмежити законні права чи інтереси того, хто займається господарською діяльністю.

Проводячи розмежування даних злочинів ми погоджуємося з О.О. Дудоровим, який зазначає, що вжите у ст. 206 КК поняття «угода» охоплює більш широке коло правовідносин, ніж у злочині, передбаченому ст. 355 КК. У зв'язку з цим співвідношення складів злочинів, передбачених ст.ст. 355, 206 КК навряд чи можна визначити як конкуренцію загальної і спеціальної норми [5, с. 704].

Отже, протидія законній господарській діяльності по відношенню до примушування до виконання чи невиконання цивільно-правового зобов'язання характеризується специфічною сферою застосування. Так, сферою дії ст. 206 КК України є діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність, тобто господарська діяльність. Сферою ж застосування ст. 355 КК України є лише ті відносини, які виникли у зв'язку з діями громадян чи юридичних осіб, що спрямовані на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків. При чому останні виникають не тільки з угод, а й внаслідок відкриттів, винаходів, створення творів науки, літератури, мистецтва; внаслідок заподіяної шкоди іншій особі та інших обставин [6, с. 380].

Обов'язковою ознакою обох досліджуваних складів злочинів є потерпілий. І в цьому аспекті існує суттєва різниця. Як правильно зазначає М.Хавронюк: «На відміну від злочину, передбаченого ст. 155⁸ КК, потерпілим від злочину, передбаченого ст. 198² КК, може бути не тільки громадянин-підприємець, засновник або певна посадова особа суб'єкту підприємницької діяльності, а і будь-яка особа, яка є стороною в цивільно-правовому зобов'язанні» [7, с. 540].

Так, потерпілим від злочину, відповідальність за який передбачена ст. 206 КК 2001 р., є особа, яка на законних підставах займається господарською діяльністю і може самостійно приймати або суттєво впливати на хід прийняття рішення про її припинення чи обмеження або про укладення якої-небудь угоди. А потерпілим від примушування до виконання чи невиконання цивільно-правового зобов'язання є особа, яка має обов'язок виконати об'єктивно існуюче цивільно-правове зобов'язання [8, с. 441–446].

Слід вказати й на те, що у ст. 206 КК на відміну від ст. 355 КК України 2001 р. фігурують не близькі родичі, а близькі особи, що розширяє коло можливих потерпілих від протидії законній господарській діяльності порівняно із примушуванням до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.

Крім того, як уже зазначалося вище, у ст. 355 КК мова йде про примушування до виконання чи невиконання лише цивільно-правового зобов'язання, тобто правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку (ст. 509 ЦК України). В той час, як, вжите у ст. 206 КК України, поняття «угода», охоплює не тільки цивільно-правові зобов'язання, а більш широке коло правовідносин, зокрема, що стосуються господарських, трудових, установчих договорів, договорів про створення об'єднань підприємств, будь-яких інших договорів, спрямованих на встановлення, зміну або припинення певних прав та обов'язків, пов'язаних із діяльністю суб'єктів господарювання.

Як ще одну відмінну ознаку між складами злочинів, передбачених ст. 206 та ст. 355 КК, можна назвати, те, що дії службової особи, яка примушує потерпілого до виконання чи невиконання цивільно-правового зобов'язання за наявності в них ознак злочину у сфері службової діяльності, повинні кваліфікуватися за ст. 355 і додатково за ст. 364 чи ст. 365 КК України [9, с. 705]. В той час як протидія законній господарській діяльності, вчинена службовою особою утворює особливо кваліфікований склад злочину, передбаченого ст. 206 КК Україна і додаткової кваліфікації не потребує.

Отже, злочин, передбачений ст.355 відрізняється від злочину, передбаченого ст. 206 КК України за рядом ознак, а саме:

1. За об'єктом: на відміну від протидії законній господарській діяльності, злочин, передбачений ст.355 КК посягає на встановлений порядок реалізації права суб'єкта на судовий захист порушеного цивільного права, що виникло на підставі реально об'єктивно існуючого цивільно-правового зобов'язання.

2. За потерпілим: при примушуванні до виконання чи невиконання цивільно-правового зобов'язання ним є особа, яка має обов'язок вико-

нати об'єктивно існуюче цивільно-правове зобов'язання або її близькі родичі, що є значно вужчим в порівнянні з протидією законній господарській діяльності.

3. За сферою застосування норм: сферою дії ст. 206 КК України є господарська діяльність. А сферою застосування ст. 355 КК України є лише ті відносини, які виникли у зв'язку з діями громадян чи юридичних осіб, що спрямовані на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків.

4. За колом правовідносин: вжите у ст. 206 КК поняття «угода» охоплює більш широке коло правовідносин, ніж злочин, передбачений ст. 355 КК.

5. За колом суб'єктів: статтею 206 КК, на відміну від ст. 355 КК, як одну з особливо кваліфікуючих ознак злочину, передбачено вчинення його службовою особою.

Література:

1. Тарарухин С.А. Понятие и значение квалификации преступления: Учеб. пособие. – К.: Высш. школа, 1990. – 61 с.
2. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник для студентів юрид. вузів і фак. / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, С.Я. Лихова та інші; За ред. П.С. Матишевського та інших. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 512 с.
3. Господарський кодекс України: Офіц. текст. – К.: Кондор, 2003. – 208 с.
4. Соловійова А. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань: питання об'єкту посягання // Предпринимательство, хозяйство и право. – 1998. – № 12. – С. 51–53.
5. Дудоров О.О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: Монографія. – К.: Юридична практика, 2003. – 924 с.
6. Кримінальне право України: Особлива частина: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. освіти / М.І. Бажанов, В.Я. Тацій, В.В. Сташис та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К.: Юрінком Інтер; Х.: Право, 2003. – с.380.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Каннон, 2001. – 1104 с.
8. Соловійова А.М. Розмежування примушування до виконання (невиконання) цивільно-правових зобов'язань та протидії законній господарській діяльності // Держава і право. Вип.15. – К., 2002. – С.441–446
9. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 4-те вид., переробл. та доповн. / Відп. ред. С.С. Яценко. – К.: А.С.К., 2005. – С. 705.

Скрыпник О.В., ОНЮА

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ПО ДОЛГАМ, ОБРЕМЕНЯЮЩИХ НАСЛЕДСТВО ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ ГЕРМАНИИ, ФРАНЦИИ И УКРАИНЫ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

У статті проаналізовані норми спадкового права в Німеччині, Франції та України на предмет виявлення рис схожості та відмінності у правовому регулюванні відповідальності по боргах, що обтяжують спадок. Автор досліджував, зокрема, такі аспекти проблеми відповідальності по боргах, що обтяжують спадок, як структура боргів, що обтяжують спадок, межі і характер відповідальності спадкоємців, проблема забезпечення не злиття боргових зобов'язань спадкодавця з правами вимоги до нього спадкоємців.